

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE
DIREKTORAT ZA ORGANIZACIJSKO ZAKONODAJO
IN PRAVOSODNO UPRAVO

Župančičeva ulica 3, 1000 Ljubljana

T: 01 369 53 42
F: 01 369 57 83
E: gp.mp@gov.si
www.mp.gov.si

Urad Vlade RS za komuniciranje
e-naslov: gp.ukom@gov.si

Številka: 091-36/2019/2
Datum: 2. 10. 2019

Zadeva: Predlagam.vladi.si – odgovor na predlog 10297-196: Kazenska odgovornost sodnikov
Zveza: Vaš dopis, št. 092-196/2019/1 z dne 18. 9. 2019

Z gornjim dopisom ste nam posredovali predlog za vzpostavitev kazenske in materialne odgovornosti sodnikov zaradi zastaranja primerov, vložen preko portala predlagam.vladi.si.

Predlagatelj navaja, da je nedopustno, da primeri zastarajo, v večji meri so to politično nastavljeni primeri in gospodarski primeri bivših političnih veljakov. Če primeri zastarajo, morajo biti sodniki kazensko in materialno odgovorni.

V zvezi z navedenim predlogom pojasnjujemo, da odgovornost sodnikov normativno urejajo Ustava RS (Ustava)¹, Zakon o sodniški službi² (ZSS) in Zakon o sodiščih³ (ZS), in to skozi institute, kot so ocena sodniške službe, ugotavljanje disciplinske odgovornosti ter službeni nadzor sodnikovega dela. Uporaba posameznih institutov je primarno v pristojnosti predsednikov sodišč, sodnikov samih in sodnega sveta, določene vzvode pa ima v omejeni obliki tudi minister za pravosodje.

Odgovornost sodnikov na ustavni ravni določa 132. člen Ustave RS, ki ureja prenehanje in odvzem sodniške funkcije. Drugi odstavek 132. člena Ustave določa možnost državnega zbora, da na predlog sodnega sveta sodnika razreši, če je pri opravljanju sodniške funkcije kršil ustavo ali huje kršil zakon. Dodatno tretji odstavek istega člena določa obligatorno razrešitev sodnika s strani državnega zbora, v primeru naklepno storjenega kaznivega dejanja z zlorabo sodne funkcije, ugotovljenega s pravnomočno sodno odločbo. Prvi odstavek 132. člena Ustave pa na splošno ureja vse ostale možnosti prenehanja sodniške funkcije, s tem da določi, da razloge za to določa zakon. Odgovornost sodnikov se lahko ugotavlja le znotraj postavljenih omejitev instituta sodniške imunitete, ki je urejen v 134. členu Ustave RS. S tem členom je določena

¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148 in 47/13 – UZ90,97,99.

² Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13 – popr., 95/14 – ZUPPJS15 in 17/15.

³ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLS-A, 63/13 in 17/15.

imuniteta sodnikov kot ena izmed prvin neodvisnosti sodstva oziroma sodnikov, kot to izhaja iz 125. člena Ustave. Imuniteta sodnikov predstavlja prepoved, da niti sodnika, niti sodnika porotnika ni možno klicati na odgovornost za mnenje, ki ga je dal pri odločanju na sodišču, kar je določeno prvem odstavku omenjenega člena, in predstavlja t. i. materialno imuniteto. V drugem odstavku je vsebovana druga prepoved, da namreč sodnik ne sme biti priprt, prav tako pa zoper njega ne sme biti začel kazenski postopek, če v obeh primerih ni bilo dovoljenja državnega organa. Takšno dovoljenje je potrebno, če je sodnik osumljen kaznivega dejanja pri opravljanju sodniške funkcije. Tovrstna prepoved predstavlja t. i. procesno imuniteto. S takšno ustavno določbo je zagotovljeno, da bi zakonodajna in izvršna oblast brez omejitev nadzirali sodstvo oziroma jo ovirali s kazenskimi postopki zoper sodnike, ko za to ne bi imeli pravne podlage.⁴

Ustava Republike Slovenije v 26. členu določa, da ima vsakdo pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja. Oškodovanec ima pravico, da v skladu z zakonom zahteva povračilo tudi neposredno od tistega, ki mu je škodo povzročil.

Vrhovno sodišče je na svoji občni seji 24. 12. 1995 sprejelo pravno mnenje glede protipravnega ravnanja sodnika, ki je lahko podlaga za odškodninsko odgovornost. Pri presoji protipravnosti je treba izhajati iz narave sodnikovega dela, za katero je značilna prosta dokazna presoja (8. člen Zakona o pravnem postopku⁵) in neodvisnost sodnika pri sojenju, pri čemer je sodnik vezan le na Ustavo in zakone. Ker je mogoče pravno vprašanje različno interpretirati, za protipravno ni mogoče šteti vsake odločitve sodnika, ki je po presoji drugega sodnika nepravilna, zato pojma protipravno ravnanje sodnika ni mogoče enačiti z razlogi, zaradi katerih bi bila izpodbijana sodna odločba lahko spremenjena ali razveljavljena v postopku z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi (glej pravno mnenje Vrhovnega sodišča Republike Slovenije št. 2/1995). Sodnik torej ne more biti odškodninsko odgovoren za razlago prava znotraj meja danih pooblastil. O sodnikovem protipravnem ravnanju je možno govoriti le, če sodnik ne uporabi povsem jasne določbe zakona ali če določen predpis namenoma razlaga v nasprotju z ustaljeno sodno prakso ali če neko dejanje sodnika v postopku nima podlage v zakonu ali pa je sicer v okviru njegovih pooblastil, vendar predstavlja njegovo zlorabo.

Glede kazenske odgovornosti sodnikov poleg že omenjene določbe Ustave Kazenski zakonik⁶ v 288. členu v kaznivem dejanju zoper pravosodje določa tudi kaznivo dejanje protizakonitega, pristranskega in krivičnega sojenja. Sodnik, ki pri vodenju sodnega postopka ali izrekanju sodne odločbe zavestno krši zakon ali izkrivlja pravo, da bi stranki v postopku škodoval ali ji neupravičeno dal prednost, se kaznuje z zaporom do treh let. Enako se kaznuje sodnik, ki z enakim namenom opre sodno odločbo na dejstva, za katera ve, da ne obstojijo ali se krivo podtikajo z lažnimi ali nedovoljenimi dokazi.

Odgovornost sodnika za svoje delo pride do izraza v sklopu izdelave ocene sodniške službe. Periodična ocenjevanja sodnikov preko instituta ocene sodniške službe so prvi pokazatelj

4 Šturm, L.: Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, 2002, stran 928.

⁵ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17 in 16/19 – ZNP-1.

⁶ Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17.

kakovosti sodnikovega dela. Kriteriji so določeni v prvem odstavku 28. člena ZSS, določanje podrobnejših meril pa je v pristojnosti sodnega sveta, ki sprejema Merila za kakovost dela sodnikov za oceno sodniške službe. Ocenjevanje izvaja personalni svet na vsaka tri leta, pred tem časom pa na zahtevo sodnega sveta, predsednika sodišča, predsednika sodišča višje stopnje, ministra za pravosodje, ali sodnika samega (prvi odstavek 31. člena ZSS), sodniki začetniki (prva tri leta) pa so ocenjeni vsako leto. Na podlagi ocene se lahko sprejme določene ukrepe, s katerimi se ugotavlja odgovornost, in sicer da sodnik ne ustreza sodniški službi, kar pomeni prenehanje sodniške funkcije, ali pa ne izpolnjuje pogojev za napredovanje. Možno je tudi znižanje plače, in sicer se sodniku izreče znižanje plače do višine 20% za čas do enega leta, če iz dveh zaporednih ocen izhaja, da sodnik ne izpolnjuje pogojev za napredovanje.

Sodniki so tudi disciplinsko odgovorni, če z naklepom ali iz malomarnosti kršijo sodniške dolžnosti, ki so predpisane z zakonom in sodnim redom, ali neredno opravljajo sodniško službo, tako da se jim na podlagi disciplinske odgovornosti lahko izreče disciplinska sankcija. Uveljavitev in začetek uporabe Zakona o sodnem svetu (ZSSve) je v letu 2017 prinesla bistvene spremembe na področju zakonske ureditve disciplinskih organov in disciplinskih postopkov zoper sodnike. Spremembe se nanašajo tako na imenovanje in razrešitev disciplinskih organov kot tudi na disciplinski postopek. Po zakonski ureditvi, ki je bila v uporabi do začetka uporabe določb ZSSve, je bil disciplinski postopek v celoti urejal ZSS. ZSSve pa je vodilno vlogo za izvedbo disciplinskih postopkov podelil Sodnemu svetu kot neodvisnemu in avtonomnemu organu, v katerem imajo večino sodniki. S tem je zakonodajalec želel doseči večjo neodvisnost disciplinskih postopkov ter okrepitev zaupanja javnosti v pravosodje. Disciplinske organe in disciplinski postopek tako po novem ureja ZSSve, ZSS pa še vedno vsebuje materialnopravne določbe glede disciplinske odgovornosti sodnikov in disciplinskih sankcij ter glede zastaranja.

Ustavno opredeljena odgovornost sodnikov, institut izdelave ocene sodniške službe in disciplinska odgovornost sodnikov že v veljavni zakonodaji predstavljajo relativno zadostno mero možnosti uveljavljanja sodniške odgovornosti za svoje delo. Za zagotavljanje kakovosti dela sodnikov in posledično tudi nadzora nad njihovim delom je ključnih več dejavnikov: dobro izhodiščno in kvalitetno permanentno izobraževanje, stalno spremljanje in zagotavljanje enotne sodne prakse, optimalni pogoji za delo, vključno s primernim in potrebnim izvajanjem sodne uprave preko predsednikov sodišč, kritičnim spremljanjem sodnikovega dela preko njegovih ocen ter dosledno izvajanje pristojnosti s strani posameznih deležnikov v skladu s širokim naborom vzvodov, ki jih že več let omogoča področna zakonodaja (zlasti ZS in ZSS), zato menimo, da je vzpostavljen učinkovit, širok in sorazmeren sistem uveljavljanja sodniške odgovornosti, ki je ustrezno integriran znotraj okvirjev načela neodvisnosti sodnikov oziroma sodstva.

Lepo pozdravljeni.

mag. Evelin PRISTAVEC TRATAR
generalna direktorica